

TEMA 8: O TEATRO GALEGO ENTRE 1936 E 1976.

1. INTRODUCCIÓN.

O resultado da Guerra Civil orixinou un prolongado silencio editorial e literario en Galiza que comezou a superarse a comezos dos anos 50. Esta penuria editorial acompañouse, porén, coa existencia de espectáculos teatrais en galego da man dos Coros Populares ("Frores e Silveiras", "Cantigas e Aturuxos", "Cantigas da Terra"...). Estas entidades, toleradas ou tutelada» agora polo franquismo, representaron de cando en vez algunhas pezas costumistas, saínetes humorísticos, cadros líricos e estampas folclóricas, que resultaban politicamente inofensivas. Mesmo así, exercíase a censura sobre as situacións, os contidos e os diálogos que puidesen resultar máis comprometedores.

A posta en marcha da Editorial Galaxia, coa súa revista *Grial* e coa colección "Illa Nova", significará un pulo decisivo no proceso de recuperación do teatro galego.

1. AUTORES DE ENLACE.

A recuperación teatral deste período foi iniciada por un conxunto heteroxéneo de autores, denominado o **grupo de enlace**, que serven de conexión entre a dramaturxia de preguerra e a renovación do teatro independente. Un deles, **Ramón Otero Pedrayo**, xa escribira importantes obras antes da Guerra Civil (A lagarada e Teatro de máscaras). Nesta época publica **O desengano do prioiro**, unha obra na que contrapón a Vida, simbolizada polas forzas dionisiacas e a Morte, representada pola industria dos féretros que estaba a establecerse no Ribeiro.

Outro autor importante é **Eduardo Blanco Amor**, cuxa obra dramática pode dividirse en farsas, pezas imaxinativas, cheas de elementos fantásticos e satíricos e autos, pezas de realismo costumista que recrean situacións do mundo rural galego. As súas pezas aparecen recollidas en dous volumes de gran popularidade, **Farsas para títeres e Teatro pra a xente**.

Álvaro Cunqueiro é autor de **O incerto señor Don Hamlet, príncipe de Dinamarca**, unha das obras máis importantes e máis representadas do teatro galego, onde realiza unha orixinal versión do drama shakespeareano na que o rei usurpador resulta ser o verdadeiro pai do príncipe. Nesta profunda reflexión sobre a natureza humana están tamén presentes o humor e a ironía.

2. O TEATRO GALEGO DOS 50.

A Xeración dos 50 está constituída por un conxunto de escritores (fundamentalmente poetas) nados arredor de 1930, que irrompen na década dos 50 á sombra do grupo Galaxia cunha decidida vocación renovadora. Nela destacan **Daniel Cortezón**, **Manuel María**, **Xohana Torres** e **Bernardino Graña**.

A obra dramática de **Daniel Cortezón (Prisciliano, Xelmírez ou a gloria de Compostela)** é unha revisión de importantes episodios e personaxes da historia de Galicia: Prisciliano, Xelmírez,

Pedro Madruga, os irmandiños, Castelao...

Manuel María (**Auto do labrego, Farsa de Bululú**) é autor dunha copiosa obra teatral, composta por poemas dramatizados, textos infantís, autos, farsas e dramas épicos. Como na súa importante obra poética, emprega o teatro como instrumento reivindicativo e de concienciación nacional.

Xohana Torres aborda n' **Un hotel de primeira sobre o río** a temática de denuncia social: a expropiación das terras con fins especulativos. Esta peza, cun importante protagonismo feminino, é unha boa mostra do teatro realista.

As obras de **Bernardino Graña** (**20 mil pesos crime, Os burros que comen ouro nunca cabalos serán**) comparten unha visión crítica sobre o poder do diñeiro e sobre a vida alienada do ser humano no mundo moderno. Graña constrúe un teatro popular, dándolle grande importancia aos elementos escénicos.

3. O TEATRO INDEPENDENTE E A MOSTRA DE RIBADAVIA.

A mediados dos anos 60, aparecen os primeiros grupos de teatro independente galego (O Facho, Teatro Circo, Keyzán...). Na década seguinte, o teatro independente espállase por toda Galiza, converténdose nun fenómeno de extraordinaria vitalidade. Nacen numerosas e importantes compañías: Antroido, Artello, Troula... Superando numerosos atrancos económicos e institucionais, desempeñan, alén da divulgación cultural, unha función política, de loita contra a ditadura.

Os seus obxectivos son rescatar o teatro das salas convencionais para achegalo ao público en todo tipo de locais, tanto urbanos como rurais; romper co concepto de compañía estable do teatro burgués e apostar pola itinerancia e a creación colectiva; pescudar novos métodos para a creación e a representación, sempre cun afán experimental, aberto a todo tipo de influencias; e crear unha rede teatral no país que permitise o desenvolvemento dunha dramaturxia galega moderna e comprometida.

En 1973, a Agrupación Cultural Abrente de Ribadavia convoca a **I Mostra de Teatro Galego e o I Certame Abrente de textos dramáticos**. Con esta iniciativa, Ribadavia convértese no principal punto de encontro do mundo do teatro galego. Ao tempo que se fomentan e popularizan as representacións teatrais, estímúlase, co premio Abrente, a creación de textos de teatro. O exemplo de Ribadavia foi seguido, aínda que con menor transcendencia, por outras localidades (Vigo, A Coruña, Lugo, Cariño, Fene...). Arredor da Mostra de Ribadavia creouse o denominado **Grupo de Ribadavia ou Grupo Abrente**, formado por autores que tiveron unha destacada participación nel e que gañaron o premio Abrente. Ademais de escritores, son tamén directores, promotores de compañías e algúns deles mesmo actores. Os principais representantes deste grupo son **Manuel Lourenzo, Euloxio R. Ruibal, Roberto Vidal Bolaño e Francisco Taxes**.

4. PRINCIPAIS AUTORES DO GRUPO ABRENTE.

Estes dramaturgos, que foron e son ao mesmo tempo escritores, actores, directores e promotores de compañías, lograron renovar e consolidar o teatro galego nos anos 70 e comezos dos 80. Entre as empresas que realizaron destacan a de impulsar a profesionalización do sector e serviron de guías ás xeracións posteriores; crear un teatro actual e de calidade, comprometido coa realidade social e política do país; explorar novas fórmulas estéticas; incorporar ao teatro galego todos os logros da dramaturxia europea contemporánea e revisitaron os clásicos e conseguir a normalización lingüística no ámbito teatral.

Manuel Lourenzo (1943).

Autor, actor, director, fundador das principais compañías coruñesas, director de escolas de formación teatral coma Casa Hamlet, Premio Nacional de teatro..., ten unha amplísima e variada obra con diversos ciclos temáticos:

- recreación de mitos clásicos ou da materia de Bretaña: **Todos os fillos de Galaz, Electra.**

- recreación de mitos históricos galegos: **Xoana, Erros e ferros de Pedro Madruga.**

- ciclo da dramática urxente ou “teatro do inmediato” composto por algunhas obras de teatro experimental e outras de crítica social situadas no momento presente: **Magnetismo, A estratexia do narco.**

Euloxio R. Ruibal (Ordes, 1945)..

Foi o gañador do primeiro concurso de Ribadavia coa obra **Zardigot**, tanto esta primeira obra coma **O Cabodano** son parábolas contra a violencia e a opresión en forma de teatro experimental. As obras posteriores son satíricas: **Azos de esguello** e **Unha macana de dote**.

Roberto Vidal Bolaño (Compostela, 1950-2002).

Ademais de autor, foi tamén actor e director das súas propias compañías. Ofrécenos obras moi variadas e innovadoras, combinando elementos populares con outros vangardistas e cinematográficos. Nas primeiras obras, coma **Laudamuco, señor de ningures**, utiliza elementos parateatrais da tradición popular (entroido). Noutras realiza unha crítica desmitificadora dos nosos mitos, como da tumba do Apóstolo ou de Rosalía, por exemplo **en Agasallo de sombras**; As últimas son unha aceda crítica da sociedade actual: **Saxo Tenor** ou **A ópera do patacón**.

Outros autores son: **Francisco Taxes Prego** (1941-2003) con **O velorio** e **Xosé Agrelo Hermo** (Noia, 1937) con **Noite de lobos**.